

DOI: 10.15276/EJ.01.2022.5

DOI: 10.5281/zenodo.7484873

UDC: 352.071

JEL: G18, G28, H83, R58

СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

FORMATION OF A NEW PARADIGM OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF CIVIL SOCIETY

Anzhela V. Kulinska, DEcon, Associate Professor
Odesa Polytechnic State University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-3609-3697
Email: anzelakulinskaa@gmail.com

Kostyantyn I. Tkach, DEcon, Professor
Odesa Polytechnic State University, Odesa, Ukraine

Received 26.02.2022

Кулінська А.В., Ткач К.І. Становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства. Науково-методична стаття.

Забезпечення демократичного розвитку будь-якої країни, зокрема України, залежить від взаємовідносин таких суб'єктів як громадянське суспільство і держава. Громадянське суспільство сприяє демократизаційним та правовим процесам формування держави шляхом становлення матеріальної та духовної незалежності людини від держави, здобуття правової гарантії незалежності та захисту приватних і суспільних інтересів людей. Втім громадянське суспільство до певної міри залежить від держави і не може набути розвинених форм в умовах політичного насилля.

Тому результативні взаємовідносини між громадянським суспільством і державою є найголовнішим фактором стабільного демократичного розвитку, а їх порушення призведе до відчуженості і політичного безсилля народу. Більш того, демократичне суспільство не може ефективно функціонувати та розвиватися без правового забезпечення. У зв'язку із цим, цінність становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства полягає в забезпеченні суверенітету та рівноправності народу, що є ключовим джерелом формування влади, яка є гарантом реалізації прав і свобод особи й підпорядкованості державних структур нормативно-правовим нормам.

Ключові слова: громадянське суспільство, держава, нова парадигма, соціально-економічний розвиток, становлення, органи місцевого самоврядування

Kulinska A.V., Tkach K.I. Formation of a new paradigm of socio-economic development of civil society. Scientific and methodical article.

Ensuring the democratic development of any country, in particular, depends on the relationship between such subjects as civil society and the state. Civil society contributes to the democratization and legal processes of state formation by establishing the material and spiritual independence of a person from the state, obtaining a legal guarantee of independence and protecting the private and public interests of people. However, civil society to a certain extent depends on the state and cannot acquire developed forms in conditions of political violence.

Therefore, productive relationships between civil society and the state are the main factor in stable democratic development, and their violation will lead to alienation and political impotence of the people. Moreover, a democratic society cannot work and develop effectively without legal support. In this regard, the value of the formation of a new paradigm of the socio-economic development of civil society lies in ensuring the sovereignty and equality of the people, which is a key source of the formation of power, which is the guarantor of the realization of the rights and freedoms of the individual and the subordination of state structures to legal norms.

Keywords: civil society, state, new paradigm, social and economic development, formation, local governments

Доведено, що закони як сукупність потреб суб'єктів суспільних відносин, в яких оптимально сконцентровано законні інтереси як громадянина, так й держави, є ключовою складовою функціонування правової держави. У зв'язку із цим, тільки правова держава – це держава, головним атрибутом якої є верховенство права, що передбачає функціонування всіх структур і посадових осіб в межах, визначених правом, де не лише громадяни відповідальні за свої дії перед державою, проте і держава відповідальна перед громадянами за свою діяльність. Більш того, оскільки правова держава – це сукупність економічних, політичних та правових результатів, то ключові принципи її функціонування проявляються у дозволеності того, що не суперечить законам. Втім, установам державної влади дозволяється лише те, що прямо передбачено законодавством.

Проте такий стан речей вимагає від громадян держави високого рівня правової культури, усвідомлення не тільки своїх прав, але й обов'язків, поважання прав й свобод інших громадян, найефективнішою сферою прояву якого є наявність гуманістичної правової держави. Така держава, де реально панує право, треба відштовхуватися не від закону, а від сучасного розуміння громадянського суспільства, що відображено в принципах його функціонування. Відтак, становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства, взаємодіючи з правовою державою,

сприяє формуванню ефективних умов розвитку кожного громадянина, залученню громадян до активної співпраці та наданню імпульсів до розвитку їх потреб, які реалізуються в межах національного законодавства і ставлять відповідні вимоги до нього, тобто наповнюють процес реалізації мети та завдань даного державного утворення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Як показує проведений аналіз, громадянське суспільство в Україні має низку недоліків, які впливають на її функціонування, що є результатом відсутності такого рівня розвитку як в європейських країн в цілому. Насамперед, це стосується внутрішніх факторів розвитку громадянського суспільства як низький рівень активності громадян та організаційної спроможності організацій, а щодо зовнішніх аспектів демократичного громадянського розвитку, то це несприятлива нормативно-правова база. Тому Україна вирішала визнати важливість признання громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку країни, яка має певні міжнародні зобов'язання щодо забезпечення права на свободу об'єднання, мирних зібрань, доступу до інформації тощо.

Як стверджує Н.І. Крицкалюк у своєму дослідженні [6], право бути засновниками як громадських, так і благодійних організацій надано законодавством виключно фізичним особам. Відсутність у юридичних осіб права створювати громадські організації значно гальмує розвиток неприбуткових представницьких бізнесових асоціацій, які в розвинених демократичних державах є вагомим сегментом суспільства. Територія діяльності громадських та благодійних організацій обмежена на законодавчому рівні існуванням територіальних статусів. Наявність територіального статусу означає, що громадська організація не може проводити заходи чи приймати у члени осіб, що мешкають поза місцевістю, де зареєстрована організація. Додатково блокує громадську активність передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення адміністративна відповідальність за керівництво об'єднанням громадян, яке не легалізоване у встановленому законом порядку або якому відмовлено у легалізації, та участь у такому об'єднанні.

Тому на думку деяких фахівців [1; 7], щоб сприяти демократичному розвитку громадянського суспільства необхідно акцентувати увагу на вдосконаленні таких процедур як реєстрація суб'єктів громадянського суспільства, фінансова та податкова підтримка з боку держави та донорів, правове забезпечення можливостей існування та діяльності організацій, прозорість здійснення фінансової підтримки громадських організацій, гарантія доступу суб'єктів громадянського суспільства до отримання соціальних послуг й особливо залучення організацій громадянського суспільства до формулювання та реалізації своєї власної політики.

Як зазначає А. Колодій [5], політизованість громадського життя і політизованість концепції громадянського суспільства – це лише одна з найбільш істотних особливостей моделі громадянського суспільства, що може скластися в молодих демократичних державах. Інша пов'язана з тим, що можна назвати навздогінною моделлю розвитку цих країн, за якої визначальну роль в усіх сферах суспільного прогресу роль відіграє духовно-інтелектуальна еліта – інтелігенція, що прагне «підтягнути» свій народ до здобутків світової цивілізації. З цієї причини в усіх країнах навздогінного розвитку, у тому числі й в Україні, саме інтелектуали перебувають в опозиції до влади, гуртують народ, виконують роль «фермента», без якого не може виникнути громадянське суспільство. Йдеться про початкові етапи розвитку, про період відродження громадянського суспільства та про те, звідки має взятися ініціатива, що ґрунтується на розумінні суті і значення громадських форм діяльності. Розвинене громадянське суспільство у будь-якому варіанті охоплює широкі верстви громадянства і розв'язує значне коло проблем, що стосуються загалом.

Але, на нашу думку, розвиток громадянського суспільства та становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства не може реалізуватися під впливом держави та в умовах політичного насилля. Тому повинен бути взаємозв'язок між суб'єктами громадянського суспільства та правової держави, бо держава має реагувати на потреби громадянського суспільства, розробляти нормативно-правові акти і слідкувати за їх виконанням, тобто формулювати таке правове поле, що зможе захистити громадян та громадянські інститути.

Відтак, А. Колодій [5] акцентує увагу на тому, що теорія громадянського суспільства, досвід його розвитку в інших країнах, безперечно, має велике значення для України. Ставши на шлях демократичного розвитку, українське суспільство має подолати недовіру до влади й відчуження значної частини українського народу від громадського життя й політики; позбутися тоталітарних стереотипів у його свідомості; використати засоби громадянського суспільства для зменшення всевладдя державних чиновників і для того, щоб формально демократичні інститути влади почали керуватися принципами демократії на практиці щодо становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Під час становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства необхідно акцентувати увагу на такому понятті як політичний плюралізм, що передбачає задоволення необхідних потреб людей, створення різноманітних ідей і форм політичної організації, знаходження оптимальних політичних рішень і впровадження засобів суспільного розвитку. На наш погляд, основою

існування політичного плюралізму є групи зацікавлених громадян, які могли би робити вплив на політичне волевиявлення. Більш того, плюралізм політичний перешкоджає узурпації й монополізації влади однією особою, групою або партією, використання її в інтересах вузької групи осіб, тобто генерує відновлення та розвиток політичного життя.

Але на думку деяких науковців [3; 9] саме уніфікація перешкоджає реалізації специфічних інтересів та потреб, створенню різних соціальних та політичних груп, що є зараз основою політичної системи, яка виникла в ході історичного досвіду. Тому саме визнання природності розходження умов підтримки основи стабільної й здатної до зміни політичної системи буде передумовою сумісності інтересів, без чого не зможе функціонувати будь-який механізм здійснення влади в суспільстві політичними засобами, головними складовим якого мають бути єдність різноманіття, загальні точки зору, єдині принципи, які б розділялися й приймалися всіма учасниками політичного процесу. Отже головне не прагнення до ліквідації розходжень, а до керування ними.

Відтак, впровадження принципів політичного плюралізму Україні залежить від формування міцних зацікавлених групових інтересів, прояв яких відбувається як на теоретичному та практичному рівні державної діяльності; формування стабільного нормативно-правового поля для впровадження цих інтересів не тільки в політичній, проте й інших сферах національного господарства; всебічного обговорення громадськістю різноманітних політичних ідей або програм; пошуку стратегічного політико-державного курсу розвитку України на перспективу; способів досягнення порозуміння між суспільно-політичними особами, групами або партіями за допомогою розроблення результативного політико-правового механізму управління розв'язанням конфліктів.

Мета статті полягає в становленні та розвитку нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства, оскільки рівновага між громадянським суспільством і державою є найважливішим фактором стабільного демократичного розвитку, що полягає в утвердженні суверенітету народу, визнанні його джерелом будь-якої влади, в гарантованості прав і свобод особи, підпорядкованості державних структур правовим нормам.

Виклад основного матеріалу дослідження

На наш погляд, першою ключовою складовою механізму становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства є суперечлива діалектика відносин суспільства і державної влади, яка формує основу поділу організаційно-управлінської праці, значення якої реалізується в зміцненні суверенітету народу, підпорядкованості структур державної влади правовим нормам та гарантованості прав та свобод громадян суспільства. Справа у тому, що громадянське суспільство завжди відчувало вплив з боку влади, але держава не може розвиватися без вільного демократичного суспільства, яке сприяє вдосконаленню діяльності політичної влади. Втім, неспроможність громадянського суспільства дозволяє державі здійснювати узурпацію прав, підсумком чого є нерівномірний перерозподіл державних функцій між суб'єктами суспільства (рис. 1).

Держава намагається, окрім власних функцій, привласнити ще й інтереси громадянського суспільства, що перешкоджає протистоянню свавілля держави та ефективної реалізації державних рішень. Розвиненість взаємодії і взаємовпливу суспільства та його суб'єктів впливає на рівень суперечливості та спрямованості функціонування держави. Критерієм нераціональної реалізації механізму публічного управління є конфронтація між державою і громадянським суспільством. На думку багатьох фахівців [2; 8] з метою зменшення її впливу потрібно акцентувати увагу на встановленні гармонійних інтересів щодо збалансованого забезпечення прав людини.

Як вважає О.О. Шевченко [10], взаємодія громадянського суспільства і держави виявляється в тому, що громадянське суспільство: слугує соціальною основою держави, не існує поза державою; розвивається в системі взаємодії з державою через партії, вибори, представницькі органи влади, а також через групи та об'єднання за інтересами; впливає на створення і функціонування державних органів у власних інтересах; потребує від держави охорони і захисту життя, здоров'я, безпеки громадян, але не допускає її втручання в їх приватні інтереси; використовує норми права, встановлені і закріплені державою у формах права – нормативно-правових актах, нормативно-правових договорах, прецедентах тощо.

На наш погляд, для задоволення потреб громадян потрібний не лише взаємозв'язок інтересів між людиною та державою, але й наявність збалансованого їх розвитку та реалізації, що задовольнить ці потреби та стане гарантією рівномірності відносин «людина – держава». У зв'язку із цим потрібно стимулювати вдосконалення функціонування громадянського суспільства, що є передумовою становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства та демократичних перетворень в Україні.

Щодо другої складової механізму становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства, то після проведення численних наукових досліджень існує різниця між такими поняттями як «суспільство», «громадянське суспільство» та «держава». Чим більше розвинене суспільство, тим ефективніше функціонує і реалізовує свої функції держава, тобто розвиток держави безпосередньо залежить від певного рівня зрілості суспільства, переходу от нижчого до вищого ступеня політичної самостійності.

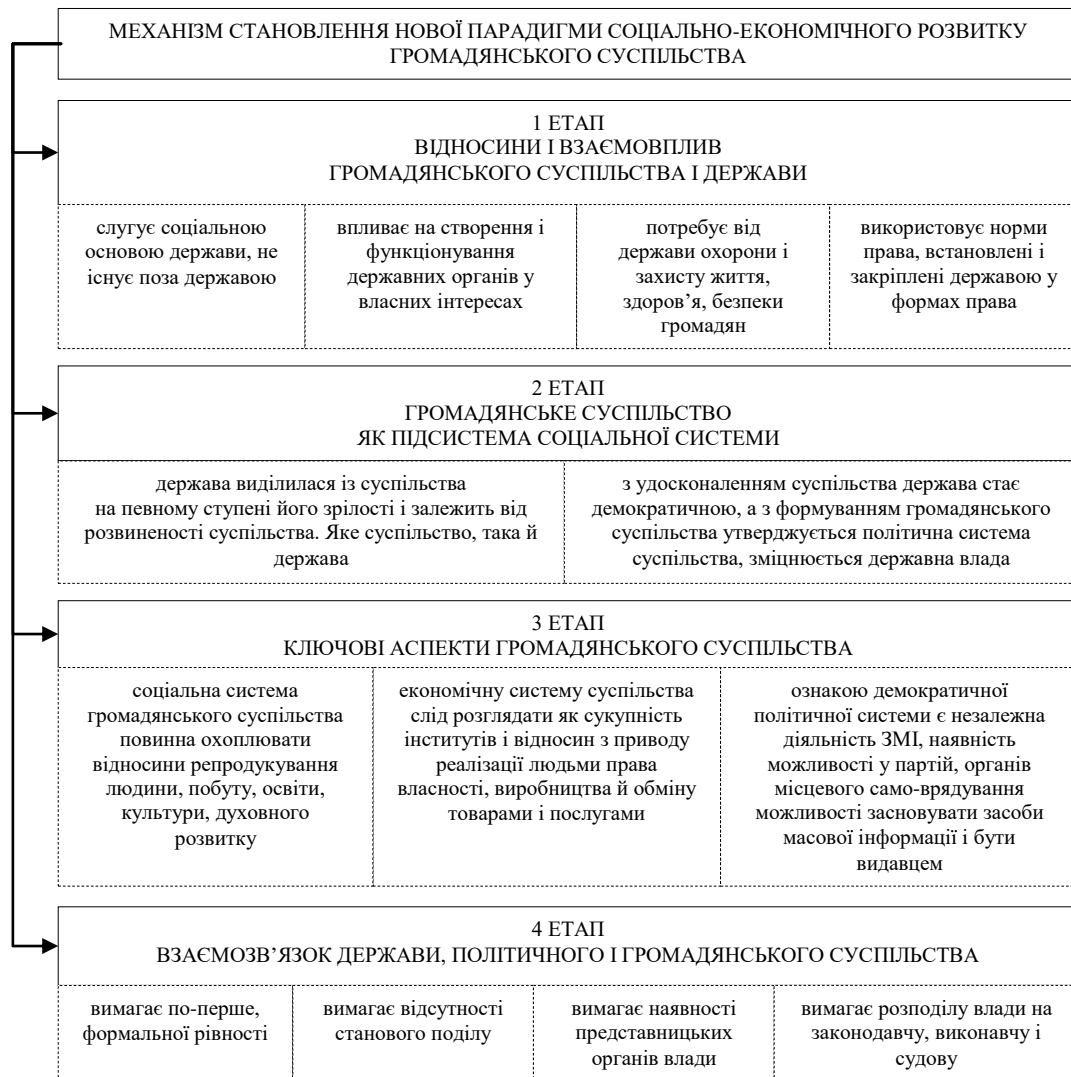

Рисунок 1. Складові механізму становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства

Джерело: власна розробка автора

Більш того, держава стає демократичною тоді, коли суспільство має удосконалену систему функціонування. Втім, формування громадянського суспільства сприяє створенню політичної системи суспільства і зміцненню державної влади.

Доведено, що основу громадського суспільства формують економічні відносини – це форми власності та виробництва національного господарства, соціальні відносини – це взаємовідносини між різноманітними верствами населення, політичні відносини – це відношення громадян до державної влади, а також духовно-культурні відносини – це сукупність поглядів, які визначають бачення та розуміння місце особистості у державі та світі. Але, як зазначає К.Ю. Мельник [8], саме зараз інформаційні відносини, тобто засоби масової інформації, є основою суспільства з високорозвинутою системою взаємодії в межах права вільних і рівноправних громадян, їх об'єднань, з реальним забезпеченням державою їх рівних можливостей вільно і безпечно розпоряджатися своїми силами, здібностями, майном, спираючись на право і власну правосвідомість.

Третя складова механізму становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства – ключові аспекти громадянського суспільства, що проявляються у формі соціальної, економічної та політичної системи. Деякі науковці вважають [4; 7], що соціальна система громадянського суспільства повинна базуватися на відносинах людей між собою та їх соціальними інститутами, що враховують побут, освіту, культуру та духовний розвиток. Відносно економічної системи нашого суспільства, то це сукупність суб'єктів економічних відносин щодо реалізації права власності, виробництва або обміну продукцією.

На нашу думку, політична система любого суспільства враховує як духовні цінності – політичні норми та відносини, політична культура та свідомість, так й матеріальні цінності – політичні партії, громадські організації й об'єднання, тобто ключові суб'єкти політичного життя, які реалізують свої

права за допомогою участі у виборчому процесі, референдумах тощо. Також головним показником демократичної політичної системи є можливість у громадсько-політичних організацій, органів місцевого самоврядування, державних або недержавних установ засновувати незалежні засоби масової інформації.

Втім, як акцентує увагу Ю.М. Бисага [2], найдосконаліший, гармонійний тип відносин суспільства і держави досягається на вищих рівнях їх розвитку за умови становлення громадянського суспільства й соціально-правової держави. Як свідчить історія цивілізаційного процесу, розвинутому громадянському суспільству відповідає демократична форма соціально-правової державності – результат діалектичного розвитку держави, в якій визнається пріоритет прав людини, виходячи з чого формуються функції, визначаються методи діяльності, відповідні інститути, механізми і засоби забезпечення прав людини і громадянина. Соціальний і правовий аспекти держави – це передусім чинники, які характеризують її якість, є показниками гуманістичного змісту її внутрішньої і зовнішньої політики. Така держава може розглядатись як досконаліше за змістом і формою утворення порівняно з іншими відомими історії типами держав.

Але визначено, що потрібно сформувати новий механізм соціальної регуляції громадянського суспільства через недосконалість функціонування ринкових економічних відносин, реалізації норм та правил вільної конкуренції, а також наявність диференціації суспільства від матеріальних благ або доходів та росту безробіття, який, в свою чергу, сприятиме вдосконаленню відносин суспільства і держави. Тому зараз громадянське суспільство вимагає від суб'єктів державної влади формування та реалізації соціально орієнтованої політики, забезпечення вирівнювання соціальної нерівності, створення для громадян рівних стартових умов. Вирішення цих проблем і є завданням механізму становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства.

Зазначено, що разом з концепцією громадянського суспільства формується і поняття правова держава, але це дуже важко та складно відбувається. Впровадження цієї ідеї має відбуватися на забезпеченні формальної рівності, відсутності будь-якого станового поділу, ефективному функціонуванні представницьких органів влади й, нарешті, раціональному розподілу між ними влади. Все це необхідно з однією метою – це прагнення уберегти громадянина від державного впливу та надмірної опіки з боку органів державної влади й обов'язково забезпечення гарантії індивідуальної свободи.

Аналізуючи досвід функціонування правової держави у деяких країнах світу можна сформулювати і виявити ключові характеристики цього процесу, які є наслідком вдосконалення принципів створення правової держави і загальних трансформацій людського співтовариства: становлення розвиненого суспільства; обмеження публічної діяльності впровадженням ефективних правових умов для господарської діяльності; розповсюдження права на громадян, установи й органи влади; взаємодія на основі конституції видів влади, але з незначною перевагою верховенства законодавчої влади, рішення якої обов'язкові для всіх.

Незважаючи на різноманітні погляди фахівців [3; 9], це означає, що ключовий принцип становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства в правовій державі полягає в дозволі того, що не заборонено законом. Втім держава повинна діяти в межах дозволеного та повноважень, які формально зафіксовані. Більш того, правова держава – це неабсолютна свобода громадян, свобода яких закінчується там, де порушується свобода інших. Головною справою організації громадянського суспільства є забезпечення можливостей громадянином для виявлення ініціативи, участі у вирішенні суспільно важливих питань. По суті йдеться про налагодження співпраці між громадськістю, органами державної влади та місцевого самоврядування, яка може здійснюватися в різноманітних формах.

Підсумовуючи вищевикладене, запропоновані та розглянуті складові механізму становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства є визначальними у впровадженні демократичних процесів формування правової держави. Громадянське суспільство сприяє демократизації держави й набуттю ознак правової держави, коли суспільство відстоює матеріальну та духовну незалежність людини від державного впливу, домагається нормативно-правового забезпечення цієї незалежності і захисту інтересів громадян. Проте громадянське суспільство не зможе ефективно й раціонально розвиватися в умовах політичного насильства та відсутності зворотного зв'язку у стосунках суспільства й держави.

Тому для цього потрібна наявність рівноваги між суспільством і державою, що є найважливішим фактором стабільного демократичного розвитку. Більш того, правова держава як підсумок економічних та політичних реформ, значних змін характеру взаємовідносин між суспільством, державою та громадянами, є передумовою за рівних умов вступати у відносини між собою, керуючись лише волею, а не чийось дозволами, утворювати власні інститути громадянського суспільства. Але це потребує від громадян держави наявності високого рівня правової культури й знання своїх прав та обов'язків, поважання прав й свобод інших громадян.

Висновки

Виявлено, у кожному суспільстві існує своя система відносин, яка передбачає економічні відносини – форми власності, виробництво, розподіл, обмін; соціальні – відносини між різними групами населення;

політичні – ставлення груп населення до політичної влади, участь громадян і їх об'єднань у політиці; ідеологічні – культура, характер світогляду; інформаційні – засоби масової інформації, яка є основою суспільства з високорозвиненою системою взаємодії в межах права вільних і рівноправних громадян, їх об'єднань, з реальним забезпеченням державою їх рівних можливостей вільно і безпечно розпоряджатися своїми силами, здібностями, майном, спираючись на право і власну правосвідомість.

Визначено, що розвиток інституту власності, ринкових економічних відносин і вільної конкуренції, диференціація суспільства на різнорівневі верстви залежно від матеріальних благ і доходів людей, а також ріст безробіття зумовили необхідність створення нових механізмів соціальної регуляції і, в першу чергу, вдосконалення відносин суспільства і держави з метою забезпечення другого покоління прав людини, що виникли, - соціальних, економічних і культурних. З цього часу суспільство починає вимагати від держави здійснення соціально орієнтованої політики, гарантування і забезпечення соціальних, економічних і культурних прав, певного вирівнювання соціальної нерівності, створення для всіх рівних стартових умов. Вирішення цих проблем і є завданням механізму становлення та розвитку нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства.

Доведено, що разом з концепцією громадянського суспільства формується і поняття правова держава. Проте, практика показує, що дотримання цього порядку є досить складеною та проблематичною задачею. Реалізація ідеї правової держави вимагає по-перше, формальної рівності, по-друге, відсутності станового поділу, по-третє, наявності представницьких органів влади і, нарешті, розподілу влади на законодавчу виконавчу і судову. В основі правової держави лежить прагнення уберегти людину від державного терору, насильства над совістю, дріб'язкової опіки з боку органів влади, гарантувати індивідуальну свободу і основні права особи.

Підсумовуючи вищевикладене, запропоновані та розглянуті складові механізму становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства є визначальними у впровадженні демократичних процесів формування правової держави. Громадянське суспільство сприяє демократизації держави й набуттю ознак правової держави, коли суспільство відстоює матеріальну та духовну незалежність людини від державного впливу, домагається нормативно-правового забезпечення цієї незалежності і захисту інтересів громадян. Проте громадянське суспільство не зможе ефективно й раціонально розвиватися в умовах політичного насильства та відсутності зворотного зв'язку у стосунках суспільства й держави. Тому для цього потрібна наявність рівноваги між суспільством і державою, що є найважливішим фактором стабільного демократичного розвитку.

Abstract

It is revealed that each society has its own system of relations, which provides for economic relations – forms of ownership, production, distribution, exchange; social - relations between different groups of the population; political – the attitude of groups to political power, the participation of citizens and their associations in politics; ideological - culture, the nature of the worldview; information - the media, which is the basis of society with a highly developed system of interaction within the law of free and equal citizens, their associations, with a real state of their equal opportunities to freely and safely dispose of their forces, abilities, property, based on law and their own legal awareness.

It is determined that the development of property, market economic relations and free competition, differentiation of society at different levels depending on material wealth and income, as well as rising unemployment necessitated the creation of new mechanisms of social regulation and, above all, improving society and state relations, in order to ensure the second generation of human rights that have emerged – social, economic and cultural. Since then, society has begun to demand from the state to implement socially oriented policies, guarantee and ensure social, economic and cultural rights, a certain leveling of social inequality, the creation of equal starting conditions for all. Solving these problems is the task of the mechanism of formation and development of a new paradigm of socio-economic development of civil society.

It is proved that together with the concept of civil society the concept of the rule of law is formed. However, practice shows that compliance with this order is quite a complex and problematic task. The implementation of the idea of the rule of law requires, firstly, formal equality, secondly, the absence of class division, thirdly, the presence of representative authorities and, finally, the division of power into legislative, executive and judicial. The rule of law is based on the desire to protect people from state terror, violence against conscience, petty guardianship by the authorities, to guarantee individual freedom and fundamental rights of the individual.

Summarizing the above, the proposed and considered components of the mechanism of formation of a new paradigm of socio-economic development of civil society are crucial in the implementation of democratic processes of rule of law. Civil society contributes to the democratization of the state and the acquisition of the rule of law, when society defends the material and spiritual independence of man from state influence, seeks regulatory and legal support for this independence and protect the interests of citizens. However, civil society will not be able to develop effectively and rationally in the face of political violence and a lack of feedback from society and the state. Therefore, this requires a balance between society and the state, which is the most important factor in stable democratic development.

Список літератури:

1. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні: [моногр.] / за ред. В. В. Кравченка, М. О. Баймуратова, О. В. Батанова. – К.: Атака. – 2019. – 864 с.
2. Бисага Ю.М. Основи правознавства: [підручник] / Ю. М. Бисага, Я. І. Ленгер, Я. В. Митровка. – Ужгород: УНУ. – 2008. – 365 с.
3. Ворона П.В. Місцеве самоврядування України в контексті розвитку представницької влади: [моногр.] / П. В. Ворона. – Полтава: ПУЕТ. – 2018. – 341 с.
4. Досвід децентралізації у країнах Європи / заг. ред. В. Б. Гройсмана. – К.: Інститут законодавства Верховної Ради України. – 2015. – 766 с.
5. Колодій А. Розвиток громадянського суспільства / А. Колодій // Думки з приводу. – 2000. – № 6. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://political-studies.com/?page_id=180.
6. Крицалюк Н.І. Інституціоналізація громадянського суспільства як чинник становлення демократії в Україні: дис. ... кандидата політич. наук: 23.00.02 / Крицалюк Назар Іванович. – К.: КНУ. – 2016. – 221 с.
7. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: [моногр.] / за заг. ред. Р. М. Плюща. – К.: РІДНА МОВА. – 2014. – 744 с.
8. Сфера дії трудового права та права соціального забезпечення: матеріали V Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Харків, 28 жовтня 2016 р.) / за заг. ред. К. Ю. Мельника // МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х.: ХНУВС. – 2016. – 426 с.
9. Ткачук А.Ф. Місцеве самоврядування та децентралізація. Законодавство / А. Ф. Ткачук. – К.: ІКЦ «Легальний статус». – 2018. – 180 с.
10. Шевченко О.О. Взаємодія суспільства та влади: [конспект лекцій] / О. О. Шевченко. – К.: ТНУ ім. В.І. Вернадського. – 2018. – 47 с.

References:

1. Kravchenko, V.V., Baymuratov, M.O., & Batanov, O.V. (2019). Actual problems of formation and development of local self-government in Ukraine. Kyiv: Ataka [in Ukrainian].
2. Bisaga, Yu.M., Lenger, Ya.I., & Mitrovka, Ya.V. (2008). Fundamentals of jurisprudence. Uzhgorod: UNU [in Ukrainian].
3. Vorona, P.V. (2018). Local self-government of Ukraine in the context of development of representative power. Poltava: PUET [in Ukrainian].
4. Grojsman, V.B. (2015). Experience of decentralization in European countries. Kyiv: Instytut zakonodavstva Verxovnoyi Rady Ukrayiny [in Ukrainian].
5. Kolodiy, A. (2000). Development of civil society. Dumki z privodu, 6. Retrieved from https://political-studies.com/?page_id=180 [in Ukrainian]
6. Kritsalyuk, N.I. (2016). Institutionalization of civil society as a factor in the formation of democracy in Ukraine. Candidate's thesis. Kyiv: KNU [in Ukrainian].
7. Plyushh, R.M. (2014). Local self-government in the conditions of decentralization of power in Ukraine. Kyiv: RIDNA MOVA [in Ukrainian].
8. Melnik, K.Yu. (2016). Scope of labor law and social security law. Materiali V Vseukrayinskoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi. – Harkiv: HNUVS [in Ukrainian].
9. Tkachuk, A.F. (2018). Local self-government and decentralization. Legislation. Kyiv: Legalnyj status [in Ukrainian].
10. Shevchenko, O.O. (2018). Interaction of society and government. Kyiv: TNU im. V.I. Vernadskogo [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Кулінська А.В. Становлення нової парадигми соціально-економічного розвитку громадянського суспільства / А.В. Кулінська, К.І. Ткач // Економічний журнал Одеського політехнічного університету. – 2022. – № 1 (19). – С. 43-49. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/ejopu/2022/No1/43.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2022.5. DOI: 10.5281/zenodo.7484873.

Reference a Journal Article:

Kulinska A.V. Formation of a new paradigm of socio-economic development of civil society / A.V. Kulinska, K.I. Tkach // Economic journal Odessa polytechnic university. – 2022. – № 1 (19). – P. 43-49. – Retrieved from <https://economics.net.ua/ejopu/2022/No1/43.pdf>. DOI: 10.15276/EJ.01.2022.5. DOI: 10.5281/zenodo.7484873.

